

1868'de Meclis-i Vâlâ'nın yerine kurulan iki yeni meclisten biri olan Şûrâ-yı Devlet'e nüfusla ilgili konuları düzenleme yetkisi de verildi. Şûrâ-yı Devlet 1874 yılında yayımladığı üç nizamnâmeyle sayım yönetimini, yeni kayıt sistemini ve nüfus memurlarının görevlerini tesbit etti. Fakat iç ve dış olaylar yüzünden bunlar uygulamaya konulamadı. 1881'de yine Şûrâ-yı Devlet tarafından 1874 nizamnâmeleri esas alınarak sicill-i nüfus nizamnâmesi hazırlandı ve Sicill-i Nüfus İdaresi kuruldu. Ayrıca sicile yazılan herkese bir nüfus tezkeresi verildi. Böylece Osmanlı Devleti ilk defa genel ve güvenilir bir nüfus bilgisine sahip olabildi. 1881 nizamnâmesi, daha sonra görülen aksaklıklar düzeltilerek imparatorluğun sonuna kadar yürürlükte kaldı.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdurrahman Vefik, *Tekâlif Kavâidi*, İstanbul 1328-30, I/1, s. 168; I/2, s. 300, 305; Lutfî, *Tarih*, III, 145, 176; V, 116, 120; Uzunçarşılı, *Medhal*, s. 219, 450; Pakalın, I, 281; Yavuz Cezar, *Osmanlı Maliyesinde Bunalmı ve Değişim Dönemi*, İstanbul 1986, s. 244-292; a.mlf., "Tanzimat'a Doğru Osmanlı Maliyesi", *TCTA*, IV, 930-933; Nuri Akbayar, "Tanzimat'tan Sonra Osmanlı Devleti Nüfusu", a.e., V, 1238-1241; "Ceride", *ML*, II, 866; "Ceride", *ABr.*, V, 469-470.

CEVDET KÜÇÜK

CERİDE-İ SÜFİYYE

(جريدہ صوفیہ)

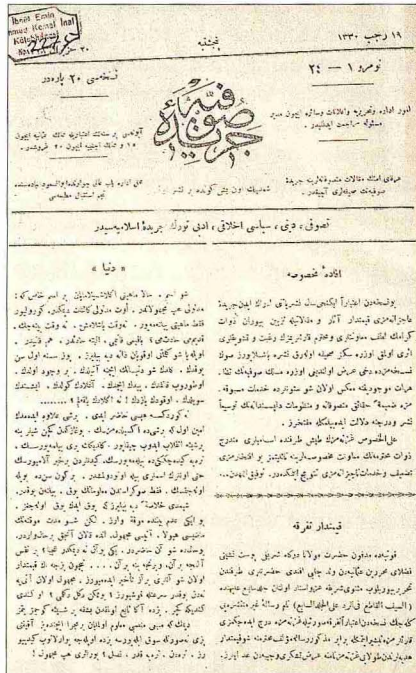
II. Meşrutiyet'in ilânından sonra yayımlanan dini - tasavvufi dergi.

Cumhuriyet'ten önce yayımlanan tasavvuf ağırlıklı dergilerin en uzun ömürlüsü olan *Ceride-i Süfiyye* 6 Mart 1325'te (19 Mart 1909) haftalık olarak yayın hayatına başlamış, 49. sayıdan (3 Haziran 1329/16 Haziran 1913) itibaren iki haftada bir yayımlanmış, 133. sayıdan sonra (22 Kasım 1334/22 Kasım 1918) tekrar haftalık olmuştur. Dergi 1 Eylül 1335 (1 Eylül 1919) tarihine kadar 161 sayı çıkabilmiştir. Derginin başlığında önce "Rehber-i şeriat-ı Muhammediyye, kefil-i hukuk-i Osmâniyye, hâdim-i millet-i İslâmiyye" yer almaktayken sonra ki sayılarda bunun yerine "Tasavvufî, dinî, siyasi, ahlâkî, edebî Türk ceride-i İslâmiyyesi'dir" ibaresi konulmuş, 108-119. sayılarda "Organe Turc Panislami-que" ifadesi ilâve edilmiştir. 29-31 Temmuz 1330 (11-13 Ağustos 1914) tarihlerinde "*Ceride-i Süfiyye*'nin yevmi ve siyasi nüshasıdır" başlığıyla günlük gaze-

te şeklinde yayımlanan dergi tasavvuf başta olmak üzere dinî, ahlâkî, edebî konulara yer vermiştir. *Ceride-i Süfiyye*'nin *Sebilürreşad*, *Beyânülhak* gibi dinî dergilerden en belirgin farkı tarikat meselelerine daha geniş yer vermiş olmasıdır. Tarikat ve tasavvuf dünyasının seviyesini olumsuz yönde etkileyen "beşik şeyhliği"nin mahzurları üzerinde duran derginin başlatıp da sonuçlandıramadığı en önemli faaliyet tekke şeyhlerine yönelttiği sorulardır. Bu tasarıya göre her şeyh postnişini olduğu tekkenin tarihini yazıp gönderecek, *Ceride-i Süfiyye* de bu bilgileri değerlendirip yayımlayacaktır. Dergide eski Nâfia nazırı Hulûsi'nin "İslâmiyet'te Sosyalizm Var mı?", Abdülbâki Efendi'nin "Âlem-i İslâm'da Kadınlar" gibi değişik konularda ilginç makalelerine de yer verilmiştir. 57. sayıdan itibaren "Şuûnat" ve "Siyasî" başlığını taşıyan sütunlarda iç ve dış siyasi olaylarla ilgili değerlendirme yazıları yayımlanmıştır.

Sorumlu müdürlüğünü Hasan Kâzım'ın, başyazarlığını Ali Fuad'ın yaptığı *Ceride-i Süfiyye*'de yazısı yayımlanan bazı yazar ve sülfler şunlardır: Sâdik Vicdânî, İbnülemin Mahmud Kemal, Vehed Çelebi, Ferid (Kam), Hocazâde Ahmed Hilmi, İsmail Hakkı (İzmirli), Ahmed Remzi

Ceride-i Süfiyye'nin 19 Receb 1330 (4 Temmuz 1912) tarihli nüshasının kapağı

(Akyürek), Mustafa Fevzi (Gümüşhaneli'nin halifesi), Mehmed Gülşen, Bursalı Mehmed Tâhir, Tâhirülmevlevî, Abdülbâki, Muallim Vahyî, Hamâmîzâde İhsan, Rızâ Tefvîk, Hüseyin Vassâf, Mehmed Ziyâ. *Ceride-i Süfiyye* ile aynı yıllarda yayımlanan tasavvuf ağırlıklı diğer dergiler ise şunlardır: *Tasavvuf*, *Muhibbân*, *Hikmet* ve *Mihrab*.

BİBLİYOGRAFYA :

Ceride-i Süfiyye (muhtelif sayıları); *Türkiye Maarif Tarihi*, I, 299-300; Mustafa Kara, *Tekeler ve Zaviyeler*, İstanbul 1980; a.mlf., "Cumhuriyet Öncesi Tasavvufî Yayın Organları ve Cemiyetler", *Hareket*, sy. 8, İstanbul 1979, s. 16-19; Hasan Duman, *Katalog*, s. 62.

MUSTAFA KARA

CERİME

(bk. SUÇ).

CERİR b. ABDULLAH

(جرير بن عبدالله)

Ebû Amr Cerir b. Abdillâh b. Câbir el-Becelî (ö. 51/671)

Kumandan sahâbi.

Yemenli Becile kabilesinin reisi olan Cerir'in İslâmiyet'i kabul etmeden önceki hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Yahudi bir tâcirle Hz. Mûsâ, Tevrat ve diğer peygamberler üzerine yaptığı sohbet İslâm dinine ilgi duymasını sağlamış, Mekke'nin fethinden önce kendi araştırmaları sonunda Hz. Peygamber'in Allah elçisi olduğunu anlayarak ona iman etmiş, Becile kabilesini de müslüman olmaya ve Medine'ye bir heyet göndermeye ikna etmiştir. Onun 150 kişiyle birlikte hicretin 10. yılı Ramazan ayında Medine'ye geldiği kabul edilmektedir. İbn Hacer el-Askalânî, Cerir'in Vedâ haccına katıldığını belirten Buhârî ve Müslim'deki hadisleri (Buhârî, "Meğâzî", 77; Müslim, "İmân", 118) delil göstererek onun Hz. Peygamber'in vefatından kırk gün önce müslüman olduğuna dair rivayeti reddetmektedir. Cerir Hz. Peygamber'le ilk görüşmesinde, Necran bölgesinde Müslümanlığın kabul edildiğini, ancak Has'âmîlâr'ın yurdundaki Zülhalesa Tapınağı'nın henüz yıkılmadığını söyledi. Câhiliye döneminde Kâbe'ye "Şam Kâbesi", Zülhalesa'ya da "Yemen Kâbesi" denilerek onun Beytullah'a denk ve râkip gösterilmesinden daima huzursuzluk duymuş olan Hz. Peygamber bu tapınağı yıkmak üzere bir seriyye hazırladı. Ce-